

Спеціалізованій вченій раді ID 8265
Державного торговельно-економічного
університету
(02156, м. Київ, вул. Кіото, 19)

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційну роботу Корогод Альони Ярославівни на тему:
«Національні енергетичні стратегії в умовах декарбонізації світової
економіки», яка представлена на здобуття наукового ступеня доктора
філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»
кандидата економічних наук, доцента Саркісян Лариси Геворгівни**

Актуальність теми дослідження. Енергетичний перехід формує новий тип запиту при формуванні вихідних елементів економічних стратегій розвитку країн. В умовах низької резильєнтності міжнародних інституційних засад, доцільність застосування проактивних підходів та креативності при формуванні енергетичних систем, які відповідають сучасним та майбутнім викликам і можуть адаптовуватись до змінних соціально-економічних та екологічних умов, суттєво зростає. Державні інститути, які спроможні створювати відповідні економічні та енергетичні стратегії, мають значні довгострокові переваги у порівнянні з іншими, та, відповідно, здатні більш ефективно підготувати соціально-економічні системи до періодів тривалої турбулентності, з якими буде зіштовхуватись світова економіка в часи трансформацій.

Ефективна енергетична стратегія має спроможність суттєво вплинути на конкурентоспроможність національної економіки на світових ринках та знизити її вразливість до зовнішніх шоків. Враховуючи негативний вплив на навколишнє середовище та високий рівень вуглецевого сліду, який залишають традиційні (на поточний період часу історичного розвитку людства) джерела енергії, доцільність диверсифікації джерел енергії та формування енергетичного портфелю зростає протягом останніх десятиріч у практичній площині. Декарбонізація економіки може відкрити широку низку можливостей для реструктуризації галузей та формування нових, визначаючи постіндустріальний характер розвитку. В той же час, доцільним залишається не звужувати

спроможності енергетичних систем через стимулювання альтернативних джерел енергії, а нарощувати їх через акцентування на диверсифікованості та підвищенні ефективності у дотримуванні екологічних норм всіма учасниками енергетичного ринку. Для України питання у формуванні ефективної енергетичної стратегії стоїть не менш гостро, але є пов'язаним не тільки з декарбонізацією світової економіки, але й з триваючою російською агресією та атаками на енергетичну інфраструктуру. Відповідно, дисертаційне дослідження, яке розглядає національні енергетичні стратегії в умовах турбулентних змін та орієнтиру на декарбонізацію, набуває особливої актуальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. В дисертації використано низку методів наукового дослідження, які адекватно застосовані як в теоретичному розділі (аналізу та синтезу, індукції та дедукції, історико-еволюційний метод), так і в аналітичному й у планово-прогностичному (компаративний аналіз, статистичні методи, метод сценарного аналізу, метод моделювання, системно-структурний аналіз).

Обґрунтованість наукових положень та висновків спирається на широку інформаційну і фактологічну базу дисертаційної роботи: наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, офіційні публікації та статистичні матеріали Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), Міжнародного агентства з відновлюваної енергетики (IRENA), Світового банку, ОЕСР, Європейської комісії, Європейського інвестиційного банку, Енергетичного співтовариства, Statista, Destatis тощо; міжнародні та вітчизняні законодавчі та нормативно-правові акти з питань енергетичної політики, декарбонізації, розвитку відновлюваної енергетики та енергоефективності.

Наукова новизна результатів досліджень. Серед найбільш суттєвих наукових результатів, одержаних здобувачкою особисто, можна відзначити наступні:

- *удосконалено:*

теоретико-методичний підхід до оцінювання результативності національних регуляторних моделей, який базується на виявленні пріоритетних факторів впливу на рівень декарбонізації енергобалансу країн, що дозволяє порівнювати національні енергетичні стратегії і на цьому підґрунті проводити селекцію найбільш успішних стратегічних підходів та визначати доцільність імплементації світового досвіду у вітчизняну систему державного управління енергетичним сектором;

- трактування змісту національної енергетичної стратегії, під якою пропонується розуміти комплексний, довгостроковий план забезпечення сталого енергетичного балансу в державі, що відповідає сформованій в країні моделі (практиці) використання традиційних й альтернативних джерел генерації й споживання енергії та ураховує необхідність захисту національних інтересів й дотримання безпекових критеріїв. Запропонований підхід, на відміну від існуючих дефініцій, відображає сучасне розуміння змісту й цілей стратегічних завдань держави у сфері енергетики та ураховує нові геополітичні виклики міждержавного суперництва за обмежені енергетичні ресурси та цивілізаційні запити на підвищення ефективності використання національного енергетичного потенціалу;

- методичний інструментарій прогнозування стану глобальної енергетичної системи, який на відміну від існуючих враховує вплив геополітичних ризиків та технологічних інновацій на динаміку відновлювальної енергетики, що дозволяє визначити траєкторії національних реформ в умовах варіативності сценаріїв трансформації глобальної енергетики на середньо- та довгострокову перспективу;

- *дістало подальшого розвитку:*

- теоретико-методичний підхід до формування архітекτονіки управління енергетичним сектором як стратегічно-орієнтованої інтегрованої системи, що базується на взаємозалежності всіх її елементів та ураховує багаторівневість та мультиканальність їх мережевої та ієрархічної взаємодії. Запропонований підхід сприятиме підвищенню ефективності стратегічного управління енергетичним

сектором на державному та корпоративному рівнях, забезпечуючи координацію зусиль між державою та бізнесом та довгострокову стійкість національної економіки;

- теоретико-методичний підхід до діагностики результатів екотрансформації енергетичного сектора України, який базується на системі індикаторів, що дозволяють оцінити рівень досягнення стратегічних цілей реформування національної енергетичної системи та створює підстави для перегляду національної енергетичної стратегії в контексті досягнення завдань декарбонізації;

- систематизація теоретичних підходів до розкриття сутності та ознак декарбонізації світової економіки з визначенням етапів їх еволюції за критеріями домінуючих моделей енергетичної генерації та механізмів їх забезпечення. Проведений аналіз дозволив удосконалити понятійно-категорійний апарат предметної галузі дослідження шляхом розмежування термінів «декарбонізація», «декарбонізація виробництва», «декарбонізація споживання», «низьковуглецевий розвиток», «низьковуглецевий перехід», визначити їх спільні ознаки та особливості. Розробка чіткого термінологічного апарату забезпечує однозначне тлумачення змісту декарбонізації, усуває термінологічну невизначеність при розробці програмних документів та створює таким чином основу для підвищення якості управлінських рішень на різних рівнях їх впровадження;

- концептуальні засади модернізації енергетичної стратегії України завдяки розробці механізму, що узагальнює організаційно-економічні та інституційні важелі, скоординовані для досягнення завдань декарбонізації, реформування вугільної галузі, пришвидшення децентралізації енергетичної системи, а також відновлення енергетичної інфраструктури. Запропонований механізм акцентує увагу на необхідності диверсифікації безпекових ризиків, визначає секторальні пріоритети реформування енергетичного сектора, що забезпечить адаптивність національної енергетичної стратегії України в умовах війни та повоєнної відбудови.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих наукових працях. Основні результати та положення дисертаційного дослідження опубліковані автором у восьми статтях, а саме: в наукових фахових виданнях України, країн ОЕСР та одній статті у виданні, що індексується в Scopus. Результати дисертаційного дослідження також знайшли відображення за результатами участі здобувачки у наукових та науково-практичних конференціях та круглих столах: «Соціально-економічні виміри євроінтеграційних процесів» (Київ, 2020), «Практика громадянства в Центральній і Східній Європі під час конфлікту» (Ряшів, 2022), «Мала розподілена генерація в Україні: виклики та можливості» (Київ, 2023), «Глобалізація як потужна сила для зростання та розвитку» (Любляна, 2023), «Стратегічні орієнтири сталого розвитку в Україні та світі» (Чернігів, 2023), «Цифрова, екологічна та соціальна трансформація: виклики та перспективи» (Мессіна, 2023), 2-й Міжнародній конференції з науки, техніки та передових технологій (Бахрейн, 2024), «Стратегічні напрями економічної та соціальної політики в контексті глобальних змін» (Одеса, 2025).

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження. Висновки та пропозиції автора застосовуються у роботі Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу Верховної Ради України, зокрема рекомендації щодо алгоритму та підходів збалансування імпорту різних груп енергетичних товарів з огляду на критерії енергетичної безпеки та цілі сталого розвитку (довідка № 43д9/5-2023/238164 від 30.10.2023); Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (НКРЕКП), зокрема при аналізі ринкових механізмів підтримки зеленої енергетики та при вдосконаленні нормативно-правової бази (довідка №12092/16.3.1/7-24 від 23.10.2024); Асоціації «Європейсько-Українське Енергетичне Агентство», зокрема авторська багатофакторна регресійна модель щодо впливу інституційних та інвестиційних факторів на рівень розвитку відновлювальної енергетики для тестування різних стимулів на сприяння інвестуванню у чисті технології (довідка №23-10/2024 від 23.10.2024); ГО «ДІКСІ ГРУП» при формуванні національних енергетичних стратегій, зокрема

при розробці сценаріїв розвитку відновлюваної енергетики та інтеграції енергетичної системи України до європейської енергетичної мережі (довідка № 420/2024 від 23.10.2024).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків по розділам, загальних висновків, списку використаних джерел та 20 додатків. Обсяг основного тексту дисертації (вступ, розділи та висновки) становить 170 сторінок. Робота містить 28 таблиць, 29 рисунків. Список використаних джерел налічує 237 найменувань. Структура та обсяг дисертації відповідають вимогам до дисертацій наукового рівня доктора філософії.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертаційна робота Корогод Альони Ярославівни є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею; викладені у ній наукові положення, висновки та рекомендації, котрі виносяться на захист, отримані особисто здобувачкою. Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та її науковими працями дає підстави стверджувати про дотримання авторкою принципів і норм академічної доброчесності. У дисертаційній роботі належним чином наведено посилання на джерела інформації щодо використаних тверджень, відомостей, статистичних даних тощо. Порушень академічної доброчесності в представленому тексті дисертації та наукових публікаціях не виявлено.

Дискусійні положення та зауваження. Разом з тим, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Корогод Альони Ярославівни, слід висловити деякі зауваження і пропозиції:

1. В дисертаційному дослідженні запропоновано визначення національної енергетичної стратегії, під якою пропонується розуміти комплексний, довгостроковий план забезпечення сталого енергетичного балансу в державі, що відповідає сформованій в країні моделі (практиці) використання традиційних й альтернативних джерел генерації й споживання енергії та ураховує необхідність захисту національних інтересів й дотримання безпекових критеріїв. Проте, у роботі на с. 137

сформована етапність рівнів енергетичного планування як основа для інституційного забезпечення розвитку відновлювальних джерел енергії, які визначені як політики, плани и програми. Політика визначає загальну концепцію, пріоритети та стратегічні цілі, плани деталізують цілі, визначені політикою, та встановлюють конкретні часові й кількісні орієнтири, програми конкретизують, як саме будуть досягнуті поставлені планом і політикою результати. Було б доцільно обґрунтувати взаємозв'язок цих елементів із національною енергетичною стратегією в умовах декарбонізації економіки.

2. При дослідженні енергетичних стратегій країн, що розвиваються, визначено фокус на більш базових цілях, як-от підвищення рівня електрифікації та модернізація інфраструктури, застосовуючи прямі інвестиції та субсидії як основні інструменти, і, що технологічний прогрес та міжнародна підтримка є ключовими факторами стимулу для всіх регіонів (с. 133). Було б доцільно дослідити в роботі напрями їх реалізації в Україні, як країні, що розвивається, та джерела їх фінансування.
3. Авторкою на с. 171 зазначено, що інтеграція України в ENTSO-E трансформувала енергетичний сектор із закритої радянської системи в відкритий ринок, інтегрований з ЄС, і, що технічні можливості мережі дозволили не лише уникнути колапсу, але й забезпечити експортні надлишки. Коректно констатовано, що подальший успіх залежатиме від модернізації інфраструктури та запровадження єдиного ринку електроенергії з ЄС до 2025 року, і це відображено в пріоритетах у Дорожній карті модернізації енергетичного сектору України (с. 176), однак, інструменти для запровадження цих заходів не зазначені і не зазначені інституційні засади їх формування.
4. В роботі неодноразово робиться наголос на необхідності формування децентралізованої енергетичної системи. Потребують більш

докладного обґрунтування перепони (окрім об'єктивних), які стримують створення такої системи в Україні.

Визначені зауваження суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку поданої до захисту дисертаційної роботи, не зменшують теоретичну та практичну значущість результатів та високого рівня її виконання.

Загальний висновок про дисертаційну роботу. Дисертаційна робота Корогод Альони Ярославівни на тему «Національні енергетичні стратегії в умовах декарбонізації світової економіки» за своїм змістом і структурою є завершеною, цілісною, самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. Вивчення змісту дисертаційної роботи, анотації та публікацій за її темою дає підстави зробити висновок про те, що в роботі викладено наукові положення, нові науково обґрунтовані результати особисто проведених здобувачем досліджень, що мають важливе значення для розвитку економічної науки й практики. За своїм змістом, оформленням, актуальністю, ґрунтовністю вирішення наукових проблем, рівнем наукової новизни, теоретичним та практичним значенням одержаних результатів представлена дисертаційна робота є завершеною, виконаною на належному науковому рівні з повною відповідністю вимогам, що закріплені у «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами. Авторка дисертації Корогод Альона Ярославівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини».

Рецензент:

**кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри світової економіки
Державного торговельно-економічного
університету**

Лариса САРКІСЯН

Підпис Лариси Саркісян засвідчую
Заб. Начальник відділу кадрів Н. Шевченко